

Talousvaliokunnalle

Aihe:

U-jatkokirjelmä (UJ 19/2022 vp) rakennusten energiatehokkuusdirektiivin uudistamisesta

Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle U-kirjelmän (U26/2022 vp) koskien komission ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rakennusten energiatehokkuudesta (uudelleenlaadittu). Talousvaliokunta on antanut asiasta lausuntonsa 5.5.2022 (TaVL 24/2022 vp).

Komissio on REPowerEU-suunnitelman yhteydessä antanut rakennusten energiatehokkuusdirektiivin uudistamiseen liittyen uuden ehdotuksen aurinkoenergian käytön edistämisestä. Komission ehdotus koskee rakennuskohtaisten aurinkoenergiajärjestelmien (solar energy installations) asentamispakkoa uusiin ja olemassa oleviin julkisiin ja kaupallisiin rakennuksiin, joiden hyötypinta-ala on yli 250 neliömetriä. Ehdotuksen mukaan uusissa rakennuksissa velvoite tulisi pakolliseksi vuoden 2026 loppuun mennessä ja olemassa olevissa rakennuksissa vuoden 2027 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto on antanut komission uudesta ehdotuksesta eduskunnalle U-kirjelmää täydentävän jatkokirjelmän (UJ 19/2022 vp).

Tietoa Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry:stä

Rakli kokoaa yhteen kiinteistöalan ja rakennuttamisen vastuulliset julkisen ja yksityisen sektorin ammattimaiset toimijat, jotka kattavat asuntojen, toimitilojen ja infrastruktuurin omistajat, rakennuttajat ja käyttäjät sekä näiden ammattimaiset edustajat. Rakli jäsenineen varmistaa, että Suomessa on tilaa hyvälle elämälle. Raklin jäsenorganisaatioiden omistuksessa on noin 100 miljoonan neliön kiinteistökanta Suomessa. Raklin jäsenet investoivat vuosittain 5–10 miljardia suomalaiseen rakennettuun ympäristöön.

LAUSUNTO

Yleistä

Rakli näkemyksen mukaan EU:n tulee keskittyä vain EU-laajuisten päästövähennystavoitteiden asettamiseen, jäsenvaltioiden energia- ja ilmastotyön tukemiseen sekä jäsenmaiden edistymisen seurantaan ja arviointiin. Käytettävien keinojen valinta ja käytännön toteuttaminen tulee jättää jäsenvaltioiden tehtäväksi kustannustehokkaalla, materiaali- ja teknologianeutraalilla ja kansalliset olosuhteet huomioon ottavalla tavalla.

Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin tarkistamishdotuksessa ja siihen lisätyssä aurinkoenergiajärjestelmien pakkoasentamista koskevassa ehdotuksessa on kyse komission halusta tarpeettomasti määrätä keinoista, joissa paras tietotaito on jäsenmailla. Ehdotus ei huomioi jäsenvaltioiden energiajärjestelmien tai olosuhteiden eroja. Ei ole riittävää kansallisten olosuhteiden huomioimista, että yksityiskohtaiset määrätykset aurinkoenergiajärjestelmien asentamisen toteuttamisesta jätetään jäsenmaille, kun reunaehdot eli aurinkoenergiajärjestelmien asentamispakko on jo lukittu komission toimesta. EU-laajuiset yksityiskohtaiset säädökset rakennuksien energiajärjestelmistä johtavat erittäin kustannustehottomaan vihreään siirtymään. Kiinteistön omistajien ja rakennuttajien näkökulmasta kustannustehottomat panostukset ovat poissa muista kustannustehokkaammista toimenpiteistä vihreän siirtymän edistämiseksi.

Komission REPowerEU-ehdotuksen EU-laajuinen tavoite katkaista riippuvuus venäläisestä energiasta on sen sijaan kannatettava. Ehdotuksessa oleva uusiutuvan energian käyttöönoton lisääminen on toteutettava markkinaehtoisesti, järkevillä ja kustannustehokkailla ratkaisuilla kiinnittämällä huomiota kiinteistötalouteen ja siten yhteiskunnan perusedellytyksiin kohdistuvaan kustannusrasitukseen. Jäsenvaltioiden ilmasto- ja ympäristöolosuhteet ja energiajärjestelmät eivät ole samanlaisia, joten valitut keinot tulee jättää jäsenvaltioiden harkintaan.

Yksityiskohtaisemmat kommentit U-kirjelmään

Rakli toteaa, että U-kirjelmässä on oikeasuuntaisia huomioita. Rakli kiittää U-kirjelmän lähtökohtaisesti kielteistä kantaa olemassa oleviin kaupallisiin rakennuksiin kohdistuvasta aurinkoenergiajärjestelmien asennusvelvoitteesta lukuun ottamatta asennusvelvoitetta

saneerausten yhteydessä. Kirjelmä ei kuitenkaan riittävästi huomioi EU-tasoisten yksityiskohtaisten määräysten kustannustehottomuutta ja epätarkoituksenmukaisuutta. Oikea kysymys tässä yhteydessä ei ole ”Ovatko kiinteistökohtaiset aurinkoenergiajärjestelmät kannattavia?” tai ”Mikä on aurinkoenergian merkitys jatkossa?” vaan ”Onko EU-tasolla järkevää määritellä energiasiirtymän yksityiskohtaisia keinoja jäsenmaissa”. Rakli näkee, että Suomen tulisi suhtautua kielteisesti EU-tasoihin yksityiskohtaisiin velvoitteisiin. Energiajärjestelmät ja kiinteistöt on paljon kansallisia erityispiirteitä sisältävä kokonaisuus, jota täytyy tarkastella kokonaisuutena. Energiamurroksessa on paljon tekijöitä ratkaistavana myös kiinteistöjen osalta: energiatehokkuus, puhdas energia, tehokuormat, kulutusjoustovalmius ja monia muitakin seikkoja. Keinoja lukitseva lainsäädäntö vaikeuttaa ja hidastaa energiamurroksen toteuttamista kiinteistöissä.

Rakli näkee sen sijaan, että EU:n rooliin kuuluisi vaatia lisääntyvää uusiutuvan energian käyttöä rakennuksissa. Tämä vaatimus tulee jo nyt uusiutuvan energian direktiivistä (RED) ja uusiutuvan energian käytön vaatimustason nostoa on ehdotettu osana RePower EU – suunnitelmaa. Rakennuttajan ja kiinteistönomistajalla pitäisi olla mahdollisuus valita ne keinot, joilla puhtaan energian käyttö rakennuksessa toteutettaisiin. Tällöin rakennuttaja voi valita rakennuksen ominaisuuksien ja elinkaaritalloudellisuuden kautta, ostaako esimerkiksi tuulienergiaa verkosta enemmän, tuottaako sähköä katolla olevilla aurinkopaneeleilla tai osallistuuko esimerkiksi energiayhteisöön, joka tuottaa sähköä esimerkiksi läheisellä niityllä olevalla laajemmalla aurinkoenergiakentällä. Valintojen tulee olla tapauskohtaisia sekä uudis- että korjausrakentamisen osalta. Tämä olisi kustannustehokkain tapa ja auttaisi resurssien kohdistamisessa sinne missä niitä tarvitaan vihreän siirtymän aikaansaamiseksi.

Kannatettavaa valtioneuvoston kirjelmässä on se, että siinä tuodaan esiin vaikutustenarvioinnin heikkous. Siinä tunnistetaan, että kansalliset olosuhteet on huomioitava nykyistä paremmin. Tämä pätee kaikkiin kiinteistötyyppeihin asuinrakennuksista kaupallisiin rakennuksiin. Nyt kirjeessä suhtaudutaan kriittisemmin vain uudisasuinrakentamista koskeviin vaatimuksiin. Yhtä lailla kansallinen sijainti, olosuhteet ja tapauskohtaisuus vaikuttavat kaupallisten ja julkisten rakennusten potentiaaliin hyödyntää aurinkoenergiaa. Kannatettavaa kirjeessä on huomion kiinnittäminen pakkoasennusvelvoitteen vaikutuksista aurinkopaneelien markkinaan. Aurinkopaneelit ja niiden raaka-aineet tulevat valtaosaltaan maantieteellisesti rajatulta alueelta, mikä on selkeä riskitekijä.

Kannatettavaa on se, että kirjelmässä on otettu lähtökohtaisesti kriittinen suhtautuminen aurinkoenergiajärjestelmän rakentamiseen olemassa oleviin julkisiin ja kaupallisiin rakennuksiin. Kirjeen erittäin merkittävä puute on, että kriittinen suhtautuminen koskee vain erityisesti komission esittämää aikataulua ja että valtioneuvosto pitää perusteltuna aurinkoenergiajärjestelmän asentamista olemassa oleviin rakennuksiin laajamittaisten

korjausten yhteydessä, jos tämä on teknisesti ja taloudellisesti toteutettavissa. Kirjelmässä hyväksytään uusia kaupallisia rakennuksia koskeva komission kanta. Rakli näkee, että säädösohjauksen pitäisi rajoittua vain puhtaan energian hyödyntämisen vaatimiseen. Säädösohjausta ei tule ulottaa myöskään uudisrakentamisen osalta yksityiskohtaisiin keinoihin eikä erityisesti olemassa olevan kannan saneerauksen osalta.

Kuten kirjelmässä todetaan, aurinkoenergian käyttö Suomessa on kasvussa sekä kaupallisten rakennusten että asuinrakennusten osalta. Raklin jäsenorganisaatiot eli ammattimaiset rakennuttajat ja kiinteistönomistajat ovat aurinkoenergian hyödyntämisessä edelläkävijöitä. Rakennusten sijainneilla, varjostuksilla, rakenteellisilla seikoilla kuten kattosuuntauksilla sekä erityisesti rakennuksen energian käytön profiililla on kuitenkin suuri vaikutus aurinkoenergian hyödynnettävyyteen yksittäisen rakennuksen osalta. Kannattavuudessa puhutaan aina tapauskohtaisuudesta kiinteistöjen erilaisista ominaisuuksista ja sijainneista johtuen. Lisäksi on selvää, että Suomen maantieteellinen sijainti asettaa joka tapauksessa rajoitteensa aurinkoenergian hyödyntämiseen. Komission ehdotuksen mukaan *”Kaikkien uusien rakennusten tulisi olla suunniteltu optimoimaan aurinkoenergian tuotantopotentiaali sijaintipaikan auringon säteilyn perusteella. Tämä mahdollistaisi aurinkoteknologioiden myöhemmän asentamisen kustannustehokkaasti.”* Vaikka aurinkoenergian käytön lisääntyminen on kannatettavaa, niin rakennusten energiaratkaisujenkin kannalta ja lisäksi on monta muutakin seikkaa, jotka vaikuttavat rakennuksen suunnitteluun. Kestävän kehityksen mukaisessa tiiviissä kaupunkirakenteessa rakennusten mahdollisuudet aurinkoenergian hyödyntämiseen ovat joka tapauksessa hyvin erilaisia. Puhumattakaan rakennuksen terveellisyydestä, turvallisuudesta, elinkaarikestävyydestä ja monista muista olennaisista teknisestä vaatimuksesta, jotka on rakennuksen suunnittelussa huomioitava. Rakli näkeekin, että myös suunnitteluvaiheeseen kohdistuvaa velvoitetta tulisi kirjeessä muuttaa kriittisemmäksi.

Yhteenveto

Rakli näkemyksen mukaan:

Aurinkoenergiajärjestelmien asentamisesta uusiin ja olemassa oleviin asuinrakennuksiin tai kaupallisiin rakennuksiin ei tule säätää EU- tasolla. Erityisen kohtuuton ja yksilöllisiä lähtökohtia huomioimaton olisi komission ehdotuksessa olemassa oleviin julkisiin ja kaupallisiin rakennuksiin kohdistuva asennusvelvoite, eikä sellaista tule direktiiviin sisällyttää. Velvoitetta ei tule säätää myöskään laajamittaisten saneerausten yhteyteen. On oikeutettua ja vihreän siirtymän mukaista vaatia rakennusten siirtymistä uusiutuvan energian käyttöön, mutta ei valita keinoja millä siirtymä tehdään. ”One-size-fits-all” pakkoratkaisut eivät ole toimivia, eivätkä huomioi jäsenvaltio- tai kiinteistökohtaisia eroja.

Jos direktiivissä säädetään aurinkoenergiajärjestelmien asentamisvelvoitteesta uusiin asuinrakennuksiin tai kaupallisiin rakennuksiin, tulee direktiivissä olla laajat poikkeussäännökset tai laajat joustomahdollisuudet, jotka mahdollistavat velvoitteesta poikkeamisen jäsenvaltion olosuhteisiin ja rakennuksen ominaisuuksiin perustuvilla syillä.

Mikko Somersalmi

Tekninen johtaja

Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry

+358 (0) 40 720 7645

mikko.somersalmi@rakli.fi

Annankatu 24, FI-00100 HELSINKI, FINLAND

www.rakli.fi